

Galimybės nustatyti stemplės vėžio išplitimą prieš operaciją

Possibilities of preoperative staging of esophageal cancer

Paulius Gradauskas, Romaldas Rubikas

Kauno medicinos universiteto Torakalinės chirurgijos klinika, Eivenių g. 2, LT-50009 Kaunas
El. paštas: torchir@takas.lt

Clinic of Thoracic Surgery, Kaunas University of Medicine, Eivenių str. 2, LT-50009 Kaunas, Lithuania
E-mail: torchir@takas.lt

Ivadas / tikslas

Operacinj stemplės vėžio gydymą galima planuoti tik jeigu tikimasi atlikti R0 rezekciją. Tyrimo tikslas – įvertinti priešoperacinių paciento tyrimų galimybes nustatyti stemplės vėžio klinikinę stadiją (cTNM).

Ligonai ir metodai

Perspektiviuoju būdu analizuoti 62 pacientų, kuriems dėl vėžio buvo atliktos stemplės rezekcijos ir dviejų arba triju laukų limfadenektomijos, duomenys. Klinikinė stadija (cTNM) buvo nustatyta atlikus ezofagoskopiją, rentgenokontras-tinį stemplės tyrimą, kaklo ir pilvo ultragarsinį tyrimą ir kaklo, krūtinės bei pilvo viršutinio aukšto kompiuterinę tomografiją. Šio kompleksinio klinikinio ištyrimo rezultatai lyginami su patologine ligos stadija (pTNM), nustatyta patologiniu morfologiniu pašalintų organų komplekso tyrimu.

Rezultatai

Priešoperacino tyrimo jautrumas, specifišumas ir bendras tikslumas buvo atitinkamai 22,2%, 96,2% ir 85,5% vertinant vietinį; 41,7%, 80,8% ir 58,1% vertinant sritinį; 33,3%, 98,2% ir 91,9% vertinant tolimą naviko išplitimą.

Išvada

Klinikiniu tyrimu pakankamai tiksliai įvertinamos tolimos stemplės vėžio metastazės, tačiau tiek lokalus, tiek sritinis naviko išplitimas – nepakankamai.

Reikšminiai žodžiai: stemplės vėžys, naviko stadija, diagnostika, kompiuterinė tomografija, stemplės rentgenokontra-sinis tyrimas

Background / objective

Only in case of performing R0 esophageal resection it is reasonable to plan surgical treatment of esophageal cancer. The aim of this study was to evaluate the possibilities of preoperative noninvasive staging of esophageal carcinoma.

Patients and methods

Sixty-two patients were examined prospectively before esophageal resection with 2-field or 3-field lymphadenectomy performed due to cancer. The investigation consisted of esophagoscopy, barium swallow, cervical and abdominal ultrasonography, cervical, chest and upper abdominal computed tomography. The clinical stage (cTNM) was compared to pathomorphological one (pTNM).

Results

The sensitivity and specificity of preoperative assessment were, respectively, 22.6 and 96.2 percent in T staging; 41.7 and 80.8 percent in N staging; and 33.3 and 98.2 percent in M staging.

Conclusion

The accuracy of the preoperative staging of esophageal carcinoma is sufficient in M staging, but too low in T and N staging.

Keywords: esophageal carcinoma, preoperative staging, computed tomography, barium swallow, diagnostics

Ivadas

Stemplės rezekcija, vienmomentiškai atkuriant virškinamojo trakto vientisumą su limfadenektomija arba be jos, lieka pagrindinis rezektabilios stemplės karcinomas gydymo metodas [1–3]. 2000-aisiais paskelbtas sąrašas torakochirurginių intervencijų, atitinkančių įrodymais grįstos medicinos praktikos reikalavimus. Tik septynios bendrosios torakalinės chirurgijos praktikoje atliekamos operacijos buvo priskirtos prie pirmosios (aukščiausios) kategorijos, iš kurių patenka operacijos, grįstos atsitiktinių imčių kontroliuojamais tyrimais. Dvi iš septynių operacijų yra stemplės rezekcijos dėl vėžio, iš jų viena – su neoadjuvantiniu gydymu, kita – be jo [3].

Gerų rezultatų galima tikėtis tik atlikus visišką tiek pirminio, tiek galimų metastazinių židinių rezekciją. Pacientams, neturintiems tolimų hematogeninių metastazių, svarbiausiu prognoziniu veiksniu tampa rezekcijos (R kriterijaus) ir limfadenektomijos radikalumas [4–9]. Operacinę stemplęs vėžio gydymą galima planuoti tik jeigu tikimasi atlikti R0 rezekciją. Todėl būtina prieš operaciją maksimaliai tiksliai įvertinti ligos išplitimą (nustatyti stadiją). Šio tyrimo tikslas – įvertinti priešoperacinių neinvazyvių tyrimo metodų galimybes nustatyti stemplės vėžio vieninį ir sritinį išplitimą.

Ligonai ir metodai

Kauno medicinos universiteto klinikų Torakalinės chirurgijos klinikoje nuo 1997 m. sausio 1 d. iki 2004 m.

rugpjūčio 1 d. atliktos 68 rezekcinės stemplės vėžio operacijos. Visi pacientai prieš operaciją tirti pagal klinikos priimtą protokolą, nustatyta galimybė rezekuoti naviką ir operuoti ligonį. Visi duomenys perspektyviuoju būdu kaupti klinikos duomenų bazėje. Kriterijai, kuriais vadovautasi įtraukiant lignonius į tyrimą, buvo šie:

1. Ligonis sirgo stemplės vėžiu.
2. Priešoperacioniai tyrimai (stemplės rentgeno-kontrastinis tyrimas, ezofagoskopija, krūtinės rentgenograma, kaklo, krūtinės ir viršutinio pilvo aukšto kompiuterinė tomografija, kaklo ir pilvo organų ultragarsinis tyrimas) buvo visa-verčiai ir atlikti Kauno medicinos universitetė klinikų specialistų.
3. Operacijos metu atliktą stemplęs rezekcija ir standartinė dviejų arba trijų laukų limfadenektomija (pagal Tarptautinės stemplės ligų draugijos (ISDE) susitarimą) [10].
4. Patologinio morfologinio tyrimo metu ištirti ne mažiau kaip šeši sritiniai limfmazgai, aprašytas naviko išplitimas į adventiciją ir gretimus organus.

Į tyrimą neįtraukti tie ligoniai, kurių prieš operaciją nebuvò galimybës iki galio ištirti mûsų ligoninéje arba patologiniu morfologiniu bûdu buvo ištirti mažiau negu šeši sritiniai limfmazgai.

Klinikiniame tyrome analizuojami 62 ligoniai, iš jų 59 vyrai (85,5%) ir 9 moterys (13,5%). Ligonų amžius buvo $63,2 \pm 11,1$ metų. Keturiolika lagonių (22,6%) sirgo liaukiniu, o 48 (77,4%) – plokščialas-

teliu stemplės vėžiu. Trisdešimt keturiems pacientams atlikta trijų laukų (54,8%) ir 28 pacientams – dviejų laukų (45,2%) limfadenektomija. Patologiniu morfologiniu būdu ištirta $12,48 \pm 8,21$ sritinių limfmazgių iš vieno pašalinto organų komplekso. Ligoniu pasiskirstymas pagal ligos stadiją teikiamas 1 lentelėje.

Klinikinė ligos stadija (cTNM) nustatyta Tora-kalinės chirurgijos klinikos gydytojų aptarime, įvertinant visų atliktų priešoperacinių tyrimų duomenis, ir įrašyta priešoperacineje epikrizėje. Panaudojus galutinius patologinio histologinio tyrimo rezultatus buvo vertintas priešoperacino ištyrimo jautrumas, specifišumas, teigama ir neigama prognozinės vertės ir bendras tikslumas nustatant vėžio vietinį išplitimą į gretimus organus (T4 +/–), sritinį išplitimą į limfmazgius (N1 +/–) ir tolimas metastazes (M1 +/–).

Rezultatai

Trisdešimt dviem pacientams (51,61%) po operacijos ir patologinio morfologinio ištyrimo ligos stadija pasikeitė (2 lentelė): 5 (8,06%) ligoniams stadija sumažėjo, o kitiems 27 (43,55%) ji padidėjo. Priešoperacinių tyrimų jautrumas nustatant stempės vėžio iš-

plitimą tesiekia 22,2–41,7. Geriausi rezultatai gau-nami vertinant tolimą stempės vėžio išplitimą (M1). Bendras priešoperacino ištyrimo tikslumas šiuo atžvilgiu siekia 91,9%, tačiau jautumas lieka 33,3%. Pakankamai didelis ištyrimo specifišumas nustatant naviko išplitimą į gretimus organus (T4), tačiau dėl itin mažo jautumo bendras tikslumas šiuo atžvilgiu tesiekia 85,5%. Priešoperacinis naviko sritinio išpli-timo vertinimas (N1) yra mažai jautrus (41,7%) ir ne-pakankamai specifiškas (80,8%).

Diskusija

Neinvazinis stempės vėžio stadijos nustatymas iki šiol kelia nemažai problemų daugelyje klinikų. Net ir endoskopinis ultragarsinis tyrimas ar pozitronų emisijos tomografija, perspektyviųjų daugiacentrių tyrimų duo-menimis, pasižymi tam tikrais trūkumais [11–14].

Rentgenokontrastinis stempės tyrimas

Šis tyrimas suteikia vertingos informacijos apie naviko lokalizaciją, jo topografinį santykį gretimų organų atžvilgiu ir infiltracijos apimtį. Atidžiai rentgenoskopuojant galima pastebeti ir įvertinti naviko infiltraci-

1 lentelė. Ligoniu pasiskirstymas pagal ligos stadiją

Ligos stadija	Ligoniu skaičius po priešoperacinių tyrimų (cTNM)	Procentai (cTNM)	Ligoniu skaičius po operacijos (pTNM)	Procentai (pTNM)
I	9	14,52	4	6,45
II A	30	48,38	19	30,65
II B	6	9,68	11	17,74
III	16	25,81	23	37,1
IV a	0	0	4	6,45
IV b	1	1,61	1	1,61
Iš viso	62	100	62	100

2 lentelė. Priešoperacinių lagonio tyrimų tikslumas, vertinant stempės vėžio vietinį, sritinį ir tolimą išplitimą

	Jautumas (proc.)	Specifišumas (proc.)	Teigama prognozinė vertė (proc.)	Neigama prognozinė vertė (proc.)	Bendras tikslumas (proc.)
Vertinant T4	22,2	96,2	50,0	87,9	85,5
Vertinant N1	41,7	80,8	75,0	50,0	58,1
Vertinant M1	33,3	98,2	66,7	93,2	91,9

nį plitimą pogleiviu, o tai papildo ezofagoskopijos duomenis [15]. Prancūzijoje atliktas perspektyvusis tyrimas nurodė, kad rentgenokontrastiniu stemplės tyrimu galima gana tiksliai prognozuoti galimybę pašalinti naviką. Stemplės ašies nuokrypis nuo išsivaizduojamos linijos, turinčios eiti stemplės spindžio viduriu per visą krūtinės aukštį, statistiškai reikšmingai nurodė radikalios rezekcijos (R0) negalimumą [16]. Japonijos tyrejų grupė įrodė, kad rentgenokontrastinio stemplės tyrimo tikslumas vertinant ankstyvo stemplės vėžio (Tis, T1) invazijos gylį gali siekti 90% [17].

Ultragarsinis tyrimas

Stemplė ir ją drenuoojantys limfiniai takai bei mazgai lokalizuojasi trijose anatominėse srityse, todėl visos jos ir yra tiriamos ultragarsu. Japonijos tyrejų duomenimis, ultragarsu stemplės vėžio metastazes kaklo limfmaziuose galima nustatyti 74,5% jautrumu ir 94,1% specifiškumu. Bendras tyrimo tikslumas, lyginant su operacines medžiagos morfologiniu tyrimu, siekia 87,6% [18].

Endoskopinis ultragarsinis tyrimas (EUT) atliekamas specialiu ultragarsiui davikliu tiriant stemplės sienelę ir gretimas struktūras iš stemplės spindžio pusės. Dauguma autorių ši tyrimo metodą laiko informatyviausiu vertinant naviko vietinį ir sritinį išplitimą, taip pat prognozuojant ligos eigą [19, 20]. EUT gali suteikti papildomos informacijos ne tik apie paraezofaginių, bet ir pilvinį kamieną supančių limfmazgių būklę [21]. Vertinant naviko infiltracijos gylį (T kriterijų) EUT tikslumas siekia 83–89%, jautumas 82–85%, o specifiškumas – 82–90% [19, 20]. Vertinant sritinį naviko išplitimą (N kriterijų) EUT jautumas siekia 68%, specifiškumas – 75%, o bendras tikslumas – 71–89% [21]. Tačiau šio tyrimo vertė gerokai sumenkina Vokietijoje atliktas retrospektivusis tyrimas, kuris rėmėsi ekspertų vertinama vaizdo įrašuose dokumentuota EUT medžiaga. Pirmą kartą ekspertai vertino įrašus žinodami tik naviko lokalizaciją (vertinimas aklai), antrą kartą jiems papildomai buvo pateikti endoskopijos ir kompiuterinės tomografijos duomenys (atviras vertinimas). Šiuos pacientus tyrusių specialistų interpretacijos tikslumas siekė 73%, tačiau ekspertams aklai vertinat vaizdo medžiagą tikslumas tebuvo 53%, o vertinant atvirai – 62%. Ekspertų vertinimas nuo tyrejų interpretavimo abiem atvejais statistiškai reikšmingai skyrėsi [12].

Pilvo ultragarsinis tyrimas padeda nustatyti, ar yra tolimų metastazių arba sritinių metastazių pilvo limfmaziuose. Tyrimo duomenys dažniausiai derinami su kompiuterinės tomografijos (KT) rezultatais [20].

Kompiuterinė tomografija (KT)

Tai plačiausiai naudojamas tyrimas stemplės naviko peraugimui į gretimus organus (T4) ir sritinėms bei tolimoms metastazėms diagnozuoti [21, 22]. Vertinant vietinį naviko išplitimą (T kriterijų) KT tikslumas siekia 68–75% (jautumas ir specifiškumas – atitinkamai 69% ir 60%) [20]. Atkreiptinas dėmesys į itin didelę neigiamą prognozinę KT vertę (97,3%), vertinant naviko peraugimą į aortą ar tracheobronchinių medžių. Tai reiškia, kad remiantis šiuo tyrimu galima patikimai ekskliuduoti naviko nerezektabilumą minėtujų struktūrų atžvilgiu. Vertinant sritinį naviko išplitimą (N kriterijų) KT tikslumas yra 66–78%, o vertinant tolimas metastazes (M kriterijų) – 74%. Šiais rodikliais KT tyrimas nenusileidžia branduolių magnetinio rezonanso ir pozitronų emisijos tomografijai, o pagrindinis pranašumas yra šio tyrimo nebrangumas ir galimybė atlikti kitose gydymo įstaigose [21]. Mūsų tyrimo duomenimis, KT specifiškumas yra netgi didesnis, negu nurodomas kitų autorių.

Branduolių magnetinis rezonansas (BMR)

Įdiegus ši tyrimą į klinikinę praktiką tikėtasi naudos vertinant vėžio išplitimą tarpplauptyje. Tačiau atlikus perspektyviuosius tyrimus konstatuota, kad BMR tikslumas vertinant tiek T kriterijų (60%), tiek N kriterijų (64%) gerokai nusileidžia pigesnio ir prieinamesnio KT tyrimo tikslumui. Todėl šiuo metu BMR rekomenduojamas tik siekiant diagnozuouti tolimąsias metastazes (M kriterijų) [20].

Pozitronų emisijos tomografija (PET)

Kai kurie autoriai teigia, kad šio tyrimo diagnostinė vertė pranoksta KT [22, 23], ypač vertinant tolimas metastazes [24]. Perspektyviaisiais tyrimais konstatuota, kad vertinant sritinį naviko išplitimą (N kriterijų) PET pasižymi didesniu jautrumu negu KT (atitinkamai 30% ir 11%), tačiau specifiškumas statistiškai reikšmingai mažesnis (atitinkamai 90% ir 95%). Todėl bendras PET tikslumas nors ir nereikšmingai, ta-

čiau mažesnis nei KT (atitinkamai 82% ir 83%) [14]. Dauguma tyrejų sutaria, kad pagrindinis PET trūkumas nustatant stemplės vėžio stadiją yra nepakankama teigiamą prognozinę vertę dėl pernelyg mažo specifiškumo [14].

Lyginant su literatūros šaltiniais, mūsų klinikojo ištyrimo nenaudojant EUT ir PET rezultatai yra pakankami. Didesnio jautrumo galėtumėme tikėtis į klinikinę praktiką įdiegę EUT, tačiau ir šiuo tyrimu negalima visiškai tiksliai įvertinti stemplės vėžio vietinio ir sritinio išplitimo. Todėl vis dažniau prabylama apie minimaliai invazinį stemplės vėžio stadijos nustatymą pasitelkiant vaizdo torakoskopiją ir vaizdo laparoskopiją. Šiais tyrimais pasiektais puikus rezultatas: 97% tikslumas ir 100% jautumas. Pagrindinis trūkumas tas, kad būtinės papildomos operacijos sukėlus bendrinę nejautrą ir didelę operuojančio chirurgo patirtis, susijusi ir su endoskopine,

ir su atvirąja krūtinės ir pilvo chirurgija [25, 26]. Be to, tam tikrų ypatumų turi ir endoskopinio tyrimo metu paimtų limfmazgių patologinis morfologinis tyrimas, nes kai kuriais atvejais tik detali imunohistocheminė analizė leidžia tiksliai nustatyti, ar juose yra mikrometastazių [27].

Išvados

Priešoperacinio tyrimo specifišumas vertinant stemplės vėžio vietinį išplitimą yra pakankamas (96,2%), tačiau dėl mažo jautrumo bendras tikslumas yra nedidelis (85,5%). Vertinant stemplės vėžio sritinį išplitimą priešoperacinio ištyrimo jautrumas, specifišumas ir tikslumas yra nepakankami – atitinkamai 41,7%, 80,8% ir 58,1%. Priešoperacinis stemplės vėžio tolimo išplitimo vertinimas yra pakankamai specifiškas (98,2%) ir tikslus (91,9%), tačiau nepakankamai jautrus (33,3%).

LITERATŪRA

- Wu PC, Posner MC. The role of surgery in the management of oesophageal cancer. *Lancet Oncol* 2003;4: 481–489.
- Law S, Wong J. What is appropriate treatment for carcinoma of the thoracic esophagus. *World J Surg* 2001; 25: 189–195.
- Lee JS, Urschel DM, Urschel JD. Is general thoracic surgical practice evidence based. *Ann Thorac Surg* 2000; 70: 429–431.
- Stein HJ, Brucher BL, Sandler A, Siewert JR. Esophageal cancer: patient evaluation and pre-treatment staging. *Surg Oncol* 2001; 10: 103–111.
- Hofstetter W, Swisher SG, Correa AM, Hess K, Putnam JB Jr, Ajani JA, Dolormente M, Francisco R, Komaki RR, Lara A, Martin F, Rice DC, Sarabia AJ, Smythe WR, Vaporciyan AA, Walsh GL, Roth JA. Treatment outcomes of resected esophageal cancer. *Ann Surg* 2002; 236: 376–385.
- Roder JD, Busch R, Stein HJ, Fink U, Siewert JR. Ratio of invaded to removed lymph nodes as a predictor of survival in squamous cell carcinoma of the esophagus. *Br J Surg* 1994; 81: 410–413.
- Sagar PM, Johnston D, McMahon MJ, Dixon MF, Quirke P. Significance of circumferential resection margin involvement after oesophagectomy for cancer. *Br J Surg* 1993; 80: 1386–1388.
- Blewett CJ, Miller JD, Ramlawi B, Young JE, Bennett WF, Urschel JD. Local recurrence after total or subtotal esophagectomy for esophageal cancer. *J Exp Clin Cancer Res* 2001; 20(1): 17–19.
- Collard JM. Exclusive radical surgery for esophageal adenocarcinoma. *Cancer* 2001; 91: 1098–1104.
- Bumm, Wong RJ. More or less surgery for esophageal cancer: extent of lymphadenectomy for squamous cell esophageal carcinoma: how much is necessary. *Dis Esoph* 1994; 151–155.
- Berger AC, Scott WJ. Noninvasive staging of esophageal carcinoma. *J Surg Res* 2004; 117: 127–133.
- Meining A, Dittler HJ, Wolf A, Lorenz R, Schusdziarra V, Siewert J-R, Classen M, Hofler H, Rosch T. You get what you expect? A critical appraisal of imaging methodology in endosonographic cancer staging. *Gut* 2002; 50: 599–603.
- Yoon YC, Lee KS, Shim YM, Kim BT, Kim KK, Kim TS. Metastasis to regional lymph nodes in patients with esophageal squamous cell carcinoma: CT versus FDG PET for presurgical detection – prospective study. *Radiology* 2003; 227: 764–770.
- van Westreenen HL, Heeren PAM, Jager PL, van Dullemen HM, Groen H, Plukker JTM. Pitfalls of positive findings in staging esophageal cancer with FDG PET. *Ann Surg Oncol* 2003; 10: 1100–1105.
- Jacobi V, Fuchs HF. Radiologische diagnostik der oesophagus. Berlin: Springer-Verlag, 1994.
- Mariette C, Finzi L, Fabre S, Balon JM, van Seuningen I, Triboulet JP. Factors predictive of complete resection of operable esophageal cancer: a prospective study. *Ann Thorac Surg* 2003; 75: 1720–1726.

17. Kato H, Momma K, Yoshida M. Early esophageal cancer: radiologic estimation of invasion into the muscularis mucosae. *Abdom Imaging* 2003; 28: 464–469.
18. Natsugoe S, Yoshinaka H, Shimada M, Shirao K, Nakano S, Kusano C, Baba M, Fukumoto T, Takao S, Aikou T. Assessment of cervical lymph node metastasis in esophageal carcinoma using ultrasonography. *Ann Surg* 1999; 229: 62–66.
19. Mariette C, Balon JM, Maunory V, Taillier G, van Seuningen I, Triboulet JP. Value of endoscopic ultrasonography as a predictor of long-term survival in oesophageal carcinoma. *Br J Surg* 2003; 90: 1367–1372.
20. Wu LF, Wang BZ, Feng JL, Cheng WR, Liu GR, Xu XH, Zheng Z. Preoperative TN staging of esophageal cancer: comparison miniprobe ultrasonography, spiral CT and MRI. *World J Gastroenterol* 2003; 9: 219–224.
21. Rasanen JV, Sihvo EIT, Knuuti MJ, Minn HRI, Luostarinen MES, Laippala P, Viljanen T, Salo JA. Prospective analysis of accuracy of positron emission tomography, computed tomography, and endoscopic ultrasonography in staging of adenocarcinoma of the esophagus and esophagogastric junction. *Ann Surg Oncol* 2003; 10: 954–960.
22. Kato H, Kuwano H, Nakajima M, Miyazaki T, Yoshikawa M, Ojima H, Tsukada K, Oriuchi N, Inoue T, Endo K. Comparison between PET and CT in the use of the assessment of esophageal carcinoma. *Cancer* 2002; 94: 921–928.
23. Yeung HWD, Macapinlac HA, Mazumdar M, Bains M, Finn RD, Larson SM. FDG-PET in esophageal cancer: incremental value over computed tomography. *Clin Positron Imaging* 1999; 2: 255–260.
24. Lerut T, Flamen P, Ectors N, van Cutsem E, Peeters M, Hiele M, de Wever W, Coosemans W, Decker G, de Leyn P, Deneffe G, van Raemdonck D, Mortelmans L. Histopathologic validation of lymph node staging with FDG-PET scan in cancer of the esophagus and gastroesophageal junction. *Ann Surg* 2000; 232: 743–752.
25. Nguyen NT, Roberts PF, Follette DM, Lau D, Lee J, Urayama S, Wolfe BM, Goodnight JE. Evaluation of minimally invasive surgical staging for esophageal cancer. *Am J Surg* 2001; 182: 702–706.
26. Jiao X, Krasna MJ, Sonett J, Gamliel Z, Suntharalingam M, Doyle A, Greenwald B. Pretreatment surgical lymph node staging predicts results of trimodality therapy in esophageal cancer. *Eur J Cardiothorac Surg* 2001; 19: 880–886.
27. Jiao X, Eslami A, Ioffe O, Kwong KF, Henry M, Zeng Q, Refaely Y, Burrows W, Gamliel Z, Krasna ZJ. Immunohistochemistry analysis of micrometastasis in pretreatment lymph nodes from patients with esophageal cancer. *Ann Thorac Surg* 2003; 76: 996–1000.

Gauta: 2004 11 04

Priimta spaudai: 2005 02 24